چەند دێڕێک لەبارەی "ئاڵا"ی کوردستانەوە (1*)!

سیروان کاوسی

9/12/2014

یەکێ لەو خاڵە بنگەهین و سەرەکییانەی کە بەهۆی کەمتەرخەمی و لاوازیی بیری نەتەوەیی کورد خۆیەوە، تاکو ئێستا لەسەری ڕێکنەکەوتووە، کێشەی "ئاڵا" یە. سەرەڕای خەباتێکی دووردرێژی خوێناویی کە لەمێژووی نوێدا خۆی لەسەتوچل ساڵێکدەدات، هێشتا کورد خاوەنی ئاڵایەک نییە کە لای تێکڕای جەماوەری کوردستان و لای دنیای دەرەوەش هێما و پێناسەیەک بێت بۆ هەبوون (موجودیت) ی کورد وەک نەتەوەیەکی سەربەخۆ.

هۆی ئەم کورتی و ناتەواوییەش تەنیا بۆ حیزبوڕێکخراوەی ئۆتۆنۆمیخواز و کۆمۆنیستی ناگەڕێتەوە کە پتر لە نیوسەدە خەبات و چارەنووسی سیاسیی کوردیان گرێدا بە چوارچێوەی وڵاتانی داگیرکەر و، بۆ ڕازیکردنی دڵی داگیرکەران و پارتەچەپەکانی باندەستی کورد، بەداتاشینی بیرۆکەی چەوت و ناقۆڵا کەوتنە دژایەتیکردنی یەکگرتنەوەی کورد و دەوڵەت و ئاڵا و، ناسنامەی نەتەوەیی کورد، بەڵکو ئەم کێشەیە مێژوویەکی کۆنتری هەیە

و، هەر لەشۆڕشەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا شەمزینییەوە تاکو شۆڕشی ئەیلوول بەسەرۆکایەتیی بارزانیی نەمر کە بەدواقۆناخی سەرکردەیەتیی کلاسیکی کورد دەژمێردرێت، نەتەوەی کورد بەلانیکەمەوە زیاتر لە دە (10) شۆڕش و بزووتنەوەی هەڵگیرساندووە، بەڵام جگە لە **حکوومەتەکەی شای کوردستان مەلیک مەحموود لەباشووری کوردستان** کە لەساڵی **1919** دادەزرا، **"شۆڕشی خۆیبوون" (بەسەرۆکایەتیی ئێحسانتووری پاشا)** لە 1930 بۆ 1933 **لەباکووری کوردستان**، هەروەها کۆماری کوردستان بەسەرۆکایەتیی **پێشەوا قازی** لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە ئاڵای فەرمیی خۆیان هەبووە و، بەوێنە و نووسراوە

گەیشتوونەتە ئەمڕۆ، لەبارەی ئەوانی دیکەوە هیچ ئەرشیڤ و نووسراوەیەکمان لەبەردەستدا نییە و، نازانین نەخشە و ڕەنگی "ئاڵا"ی هەر یەکێ لەو شۆڕشانە چۆن بووە؟ ئەوی دەیزانین زیاتر پشتبەستنە بەوتە و گێڕانەوەی ئەو کەسایەتی و نیشتمانپەروەرانەی کە دوای نەمانی شۆڕشەکان، لەبارەی ڕەنگەکان و نەخشەی ئالاکانەوە دواون. بێگومان هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ بیرتەسکی و تێنەگەیشتنی ئەو نووسەر و ڕۆشنبیرانەی کە لەو کات و سەردەمانەدا ژیاون، ڕووداو و بەسەرهات و گرێوکۆسپی نێوخۆ و دەرەکی و ئالا و ئامانج و ڕوانگەی شۆڕشەکانیان بەراستی و دروستی تۆمارنەکردووە، کە وەچەکانی دوای خۆیان بتوانن سوودی لێ ببینن.

وەک ئاماژەم پێکرد، حکوومەتی مەلیک مەحموود خاوەنی ئالایەک بووە بەڕەنگی سەوز لەنێوەڕاستیدا وێنەی مانگ کێشراوە، کە ئەمەش وەک زۆرێک لە وڵاتانی ئیسلامیی ئەوکات و ئێستاش، لە ئاڵای ئیمپراتۆریی عوسمانییەوە وەرگیرابوو. شۆڕشەکەی **"خۆیبوون"** کە زۆر جاریش بە شۆڕشی **"ئارارات"** نێودەبرێ و، بەیەکێ لە گەورەترین شۆڕشەکان لەمێژووی کورد ئەژماردەکرێت، نەخشەی **"ئالا"** کەی، هەر ئەو ئاڵای **"ئێران" ی سەردەمی پاشایەتیی بوو** بەو جیاوازییەوە لە نەخشەی ئالاکەی کۆمەڵەی خۆیبوون دا، هەتاو بەڕەنگی زەرد، لەنێو هەتاوەکەشدا وێنەی دووچیای **"ئاگری گەورە"** و **"ئاگری بچووک"** کێشرابوو.

ئەوجا کۆمەڵەی **"ژێکاف"** کە وەک **ڕێکخراوەیەکی نهێنی لەساڵی 1942ی زایینی سەریهەڵدا،** لەگەڵ ئەوەی کە باوەڕی بەیەکگرتنەوەی کورد و کوردستان و کیانی کوردی بوو، بەڵام ئالای نەبوو، تەنیا لەسەر پەڕەی ڕۆژنامەی **"نیشتمان"**، وێنەی هەتاوی دەکێشا. دواتر کە لەساڵی 1946ی زایینی، کۆماری کوردستان لەسەر بناخەی هزریی **کۆمەڵەی ژێکاف** دامەزرا، بەفەرمیی بڕیاری لەسەر هەڵبژاردنی **"ئاڵا"** بۆ کۆمارەکەی کرد، کە نەخشەکەی بەمجۆرە بوو: **ڕەنگی سوور لەسەرەوە، بەنیشانەی شەهیدانی کوردستان، ڕەنگی سپی لەنێوەڕاست بەنیشانەی ئاشتی، ڕەنگی سەوز لەخوارەوە بەنیشانەی ئاوەدانی و سروشتی جوانی کوردستان. ئەوجا لەنێوەڕاستیدا دوو چەپکە گەنم وەک کەوان کێشراوە، بە کەتانی سوور پێچراوەتەوە، کە نیشانەیە بۆ کشتوکاڵ و بەروبووی کوردستان، لەنێو کەوانەکەدا قەڵەمێک بەنیشانەی خوێندەواری و زانست، لەژێر قەڵەمەکەش وێنەی هەتاو کێشراوە کە ڕۆناکیی بە وڵات دەبەخشێت. هەڵبژاردنی هەتاو هەروەها پێوەندیی ڕاستەوخۆی هەیە بەمیتۆلۆژیا و ئاینەکۆنەکانی کوردەوارییەوە وەک میترایزم و زەردەشتی و، مەزدانیزم کە مێژووەکەی بۆ چەند**

هەزارساڵیک دەگەڕێتەوە. لۆگۆی نێو ئەم ئاڵایە، لەسەر ڕاگەیەندراوە و نامەفەرمییەکانی سەرکۆمار و وەزارەتەکانی کۆماردا دادەنرا.

دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان، لەساڵی 1964 دا کۆنگرەی دووی **حیزبی دێمۆکراتی کوردستان** بەسەرۆکایەتیی **ئەحمەد توفیق** لەژێر درۆشمی **"سەربەخۆیی بۆ کوردستان"** لەگوندی **"سوونێ"** لەباشووری

کوردستان بەڕێوەچوو، هەر ئەو ئاڵایەی کۆمار لە کۆنگرەدا بەرزکرایەوە بەبێ هیچ گۆڕانێک. لە کۆنگرەکانی دواتری حیزبدا، لەگەڵ لکاندنی نێوی "ئێران" بەپاشکۆی نێوی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانەوە، لۆگۆی نێو ئاڵای کۆماریش گۆڕدرا و، وێنەی هەتاوێکی گەش لەجێی دانرا.

ئەم ئاڵا تازەیە هەر لەسەرەتای هەشتاکانی زایینییەوە، لەلایەن نیشتمانپەروەران و ڕێکخراوەی نەتەوەیی و لەگۆڤار و ڕۆژنامە نەتەوەییەکان بەتایبەتیی لەدەرەوەی وڵات وەک ئاڵای کوردستان قەبووڵکرا. پاسۆک کە لە سەرەتای هەشتاکان دامەزرا، **کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان لەساڵی 1985 و پارتی سەربەخۆیی کوردستان** لەسەرەتای هەشتاکان لەدەرەوەی وڵات دامەزران، لەکۆنگرە و سەمینار وبۆنە نەتەوەییەکاندا ئەم ئاڵا تازەیان دادەنا. دوای ئەوەی ساڵی 1991 **"هەرێمی دژە فڕین"** لەبەشێکی زۆری باشووری کوردستان لەلایەن وڵاتانی هاوپەیمانەوە دامەزرا، کەسایەتی نیشتمانپەروەر و خەمخۆری ناوداری کورد **مامۆستا عەبدوڵڵا پەشێو** لەسەمینار و دانیشتن و کۆڕی شیعری هەزاران کەسی و دیدارەکانی لە باشووری کوردستان، ڕۆڵی گەورەی گێڕا لە تێگەیاندنی لایەنی سیاسی و جەماوەری کورد بەگشتی لە گرنگی و پێویستیی ئاڵا وەک ناسنامەی نەتەوەیی.

لەنێو حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتیشدا کە ژمارەیەکیان لەباشوور دامەزروان، **یەکێتیی شۆڕشگێڕانی کوردستان** لەپێش هەموویانەوە دوای دامەزرانی لەساڵی 1992، ئاڵای کوردستانی لەسەر بنکەی پێشمەرگەکانی هەڵدا و، بەدرۆشمی **سەربەخۆیی بۆ کوردستان** چالاکیی سیاسی و چەکداریی دەستپێکرد. ئەم حیزبە دواتر ناوەکەی گۆڕی بۆ **"پارتی ئازادیی کوردستان"**. ئێستا جگە لەحکوومەتی هەرێم، هەروەها تێکرای حیزب و ڕێکخراوەکانی ڕۆژهەڵات و باشوور ئاڵای کوردستان لەسەر بنکە و بارەگە و لە بۆنە و کۆنگرەکانیاندا هەڵدەدەن. نێزیک بە چارەکە سەدەیەکە لەنێوخۆ و لەدەرەوەی وڵات هەڵکردنی ئاڵای کوردستان بووە بە نەریتێکی نەتەوەیی و لەبۆنەنەتەوەییەکان بەتایبەتیی لە جێژنی **نەورۆز**، لەشار ولادێ، لە دەشت و داوێنی چیا و مێرگ و چیمەن، لە

شایی و سەما و خۆشی و لەگەڵ خوێندنی سروودی **نەورۆز**، ئاڵای کوردستان بەسەر دەستی کیژان و کوڕان و گەورە و بچووکی کوردەوارییەوە دەشەکێتەوە.

بەکورتی، نەتەوەییەکانی کورد لەهەر دوو بەشی باشور و رۆژهەڵات و لەدەرەوەی وڵات، رۆڵی گەورەیان گێڕا لەوەی کە لای جەماوەری کوردستان و لەئاستی دەرەوەش ئەم ئاڵایە، بەئاڵای کوردستان بناسرێت. ڕێکەوتی 11/11/1999 **پەرلەمانی کوردستان** بەتێکرای دەنگ ئەم ئاڵا سێ رەنگەی وەک ئاڵای فەرمیی حکوومەتی هەرێم پەسندکرد. ئیستا ئەم ئاڵایە، نەک هەر لەباشوور و رۆژهەڵاتی کوردستان، بەڵکو لەئاستی نێودەوڵەتیش، بەئاڵای کوردستان دەناسرێت.

ئەوی مابێ لێدوانیکی کورتی لەسەر بکەم، جێنەکەوتنی ئاڵای کوردستانە لە هەردوو بەشی باکوور و رۆژاڤای کوردستان. وەکدەزانین **پارتی کرێکارانی کوردستان**، لەو دوو بەشەی کوردستاندا پێگەیەکی جەماوەریی گەورە و بەهێزی هەیە. پێ کێ کێ لەماوەی دامەزرانییەوە تاکو ئەمڕۆ گەلێک داهێنانی گرنگی لەبواری ئابووریی سەربەخۆ، میدیا، شەڕی چەکداری و رێکخستنی جەماوەریی ئەنجامداوە. پیلانگێڕیی بەردەوامی سیاسی و چەکداری و دیپلۆماسی رژێمی تورکیای تووشی شکست کردووە. بەرخۆدانی شەرڤانانی پێ کێ کێ لە **"کۆبانێ"**، لەم دوو مانگەی دواییدا، نێوبانگی ئازایەتی و ئازادیخوازی و بیری پێشکەوتنخوازانەی کوردی بەهەموو جیهاندا بڵاوکردەوە. پێ کێ کێ هاوکات لەگەڵ ئەم خزمەتە گەورە و بەرچاوانەی، هەروەها بە پەسندکردنی سروودی نەتەوەیی **"ئەی رەقیب"**، هەڵویستێکی نەتەوەیی گەورەی نواند و بێ هیچ کێشەیەک سروودی "ئەی رەقیب" بوو بە سروودی نەتەوەیی لەسەرتاسەری کوردستان. ماوەتەوە سەر "ئاڵا" کە پێ کێ کێ لەپێناو یەکێتیی نەتەوەیی لەسەر ئەم خاڵە بنگەهینە نەتەوەییەش رێکبکەوێ و ئاڵای کوردستان پەسندبکات، بەمەش نەتەوەی کورد هەنگاوێک لەو ستراتیژە هاوبەشە نێزیکدەبێتەوە کە مەبەست لێی، رزگاریی یەکجارەکیی نیشتمان و دامەزراندنی دەوڵەتێکی سەربەخۆی سیکۆلار و مودێڕنە لەسەرتاسەری کوردستان.

هەر شەکاوەبێت ئاڵای بەرز و پیرۆزی رزگاری و سەربەخۆیی کوردستان!

(1*) - ئەم وتارە لەسەر داوای رێزدار سیروان دەروێش بۆ رۆژنامەی "خەبات" (زمانرەوشی پارتی دێمۆکراتی کوردستان) نووسراوە و، رێکەوتی 18/12/2014 لە ژمارە (4707) دا بڵاوکراوەتەوە!